

Tusen takk for at du fortsatt deltar i FamilieForSK-studien!

Det har vært en veldig annerledes vår og sommer for de fleste. I FamilieForSK-studien har vi startet opp noen nye prosjekter, og vi har begynt å analysere svarene dere ga i den første spørreundersøkelsen. I dette nyhetsbrevet vil vi presentere noen av funnene, og fortelle om planene våre fremover.



Illustrasjon fra Colourbox

FamilieForSK-studien har som formål å undersøke hvordan konflikter, samspill og andre forhold i og rundt familien henger sammen med barn og foreldres trivsel. Studien startet opp i 2016, og siden den gang har om lag 3000 familier blitt med. Flesteparten ble rekruttert da de møtte til samtaler ved et familievernkontor, enten i forbindelse med mekling eller for hjelp og veiledning med ulike utfordringer i familien eller foreldresamarbeidet. At ulike typer familier deltar, gjør det mulig å samle kunnskap om familiesamspill og barns trivsel i ulike familieformer, både der foreldre bor sammen, der de bor hver for seg og der de er i ferd med å flytte fra hverandre. Muligheten for å samle kunnskap om familiedynamikk på tvers av familieformer fra et stort utvalg familier er ny i norsk sammenheng.

I FamilieForSK har vi også vært opptatt av å innhente synspunkter fra barna selv. Derfor har hundrevis av barn blitt intervjuet eller svart på et elektronisk spørreskjema om hvordan de har det i familien sin. Dermed kan vi finne mer ut av hvilke forhold i familien som henger sammen med barns trivsel.

At så mange familier har deltatt og fortsetter å delta ved å svare på nye spørreskjemaer, gir oss unike muligheter til å lære mer om hva som kjennetegner familieliv i Norge i dag!

Foreldrekonflikter i ulike familieformer

Tidligere forskning på foreldrekonflikter viser at *hvordan* foreldre krangler har større betydning for barns trivsel enn om de krangler eller ikke. Forskerne i FamilieForSK ville derfor finne ut om typiske kjennetegn ved foreldrekonflikter varierer mellom ulike familieformer. Funnene viste at det var noen tydelige forskjeller, både i hva foreldrene kranglet mest om, og hvordan de kranglet.

I Norge, som i mange andre land, har det moderne samfunnet utviklet seg sammen med endringer i familieinstitusjonen. Samlivsbrudd er relativt utbredt, og mange barn får nye omsorgspersoner og familier å forholde seg til i løpet av barndommen.

Vi vet imidlertid lite om hvordan mønstre for foreldrekonflikter varierer med de ulike familieformene. Dette trenger vi mer kunnskap om på for å øke forståelsen av hvordan nye familiemønstre preger foreldreskap og barns oppvekst i dag. Er det for eksempel andre typer konflikter i familier der begge foreldrene er enslige enn i familier hvor foreldrene har funnet seg ny partner?

Forskerne i Familieforsk undersøkte konfliktmønstre i fem ulike familieformer, nemlig familier der foreldrene bor sammen, enten med eller uten barn fra tidligere forhold, eller familier der foreldrene bor hver for seg og hvor ingen, en eller begge foreldrene hadde etablert seg med en ny partner.

Mer konflikter blant foreldrene som bodde sammen

Forskerne fant at blant foreldrene som hadde vært på et familievernkontor det siste året, var

det mer konflikter mellom foreldre som bodde sammen, enn mellom dem som bodde hver for seg. Foreldre som bodde sammen var imidlertid også bedre på å løse konfliktene seg imellom, noe tidligere forskning har vist at er særlig viktig for at konfliktene ikke skal gå utover barnas trivsel.

Konflikt-temaer og familieform

Ved å sammenlikne ulike familieformer, fant vi at temaene foreldrene kranglet om varierte med familieform. Vi fant at foreldre som bor fra

hverandre har mer konflikter knyttet til økonomi, barn og relasjoner til andre, som venner eller svigerforeldre, sammenliknet med foreldre som bor sammen.

Blant foreldrene som bor fra hverandre, fant vi at der en eller begge hadde en ny partner var det mer

konflikter om barnerelaterte temaer og – naturlig nok – om relasjoner til andre.

Involvering av barna i konflikter

Også *hvordan* foreldrene kranglet varierte med familieform. Det vi omtaler som «destruktiv konfliktatferd» var mer utbredt i familier der foreldrene bodde fra hverandre. Dette omfatter at foreldre involverer barna mer i foreldrekonfliktene og har høyere forekomst av verbal og fysisk aggresjon enn foreldre i «kjernefamilier» (hvor foreldrene bor sammen). Vi fant også at flere konflikter ble løst blant foreldrene som bodde sammen enn blant dem som bodde fra hverandre.

På tross av mindre hyppige krangler og flere muligheter for å skjerme barna for konfliktene, synes det altså likevel som at barna involveres



Illustrasjon fra Colourbox

mer i konfliktene når foreldrene bor fra hverandre.

Vi vet ikke helt hvorfor det er slik, men mulige mekanismer er at barna kan fungere som en «ventil» for foreldrenes frustrasjon, eller at barna selv involverer seg mer i foreldrenes konflikter fordi de synes synd på eller forsøker å hjelpe foreldrene med å løse konflikten når foreldrene ikke bor sammen.

Blant foreldrene som bor fra hverandre, fant vi at de enslige foreldrene har bedre konfliktløsning og mindre destruktiv konfliktatferd seg imellom, enn der en eller begge foreldrene har ny partner. Nye partnere kan være en ressurs i barns liv, men funnene herfra antyder også at barn som lever i familier

der foreldrene har nye partnere kan oppleve betydelig større belastninger knyttet til destruktive foreldrekonflikter, sammenlignet med barn av enslige foreldre som bor fra hverandre.

Referanse:

Helland, M.S., Larsen, L., Lyngstad, T.H., Gähler, M., Holt, T. (2020) Foreldrekonflikter: Mønstre innenfor og på tvers av familieform når familiesystemet utfordres, Norsk sosiologisk tidsskrift 03 / 2020 (Volum 4)

Les hele artikkelen [her](#).

Hvordan vurdere barns respons på foreldrekonflikter

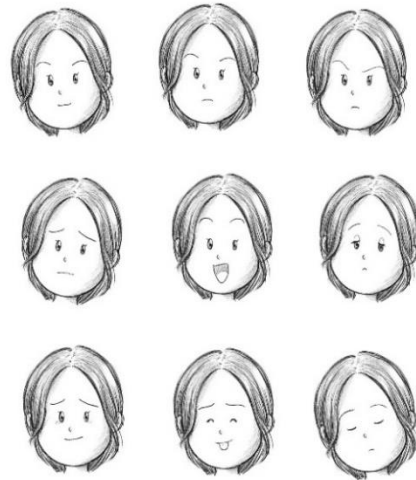
For å kunne hjelpe familier hvor det er foreldrekonflikter, trenger vi å identifisere ulike kjennetegn ved konfliktene samt å forstå hvordan barn reagerer på konfliktene.

I FamilieForSK-studien har vi oversatt, evaluert og laget kortversjoner av anerkjente spørreskjemaer som måler ulike kjennetegn ved foreldrekonflikter, sett fra både barns og foreldres perspektiv. Dette er gode spørreskjemaer som gjør det mulig for alle som arbeider med familier å fange opp ulike sider ved foreldrekonflikter på en enkel måte. Det er første gang disse spørreskjemaene er testet ut i Skandinavia. Når vi nå har laget kortversjoner av skjemaene er det også lettere for hjelpere å bruke spørreskjemaene, siden det vil ta kortere tid for barn og foreldre å fylle dem ut.

– Skjemaene vil være nyttige verktøy for alle som arbeider i praksisfeltet for å identifisere mønstre for foreldrekonflikter. Særlig nyttig vil det være å raskt kunne finne ut hvilken type atferd hver av foreldrene ofte tyr til under konflikter – om de for eksempel unngår konflikten, blir veldig aggressive eller prøver å samarbeide med den andre. Ved å enklere kunne kartlegge dette, kan hjelpere bli bedre i stand til å tilrettelegge oppfølging til familiene. Å bli spurt om ulike kjennetegn ved konflikter kan også øke foreldrenes egen bevissthet om hvordan samspillet med den andre forelderen fungerer, sier Maren Helland

Vi har også evaluert et eget spørreskjema som kartlegger barns reaksjoner på foreldrekonflikter.

– Barn kan reagere på ulike måter når foreldrene krangler eller har konflikter. Mens noen kan trekke seg unna konfliktene, kan andre involvere seg i konfliktene og mange får sterke emosjonelle reaksjoner. Det kan være særlig viktig å fange opp barns



Illustrasjon fra Pixabay

reaksjoner fordi de lett kan overses når foreldrene er i konflikt. Vi vet ikke om andre norske spørreskjemaer som kartlegger barns reaksjoner i tilknytning til foreldrekonflikter, og vi mener dette spørreskjemaet gjør dette på en god måte, sier Tonje Holt.

Mye av arbeidet med evaluering av spørreskjemaene foregår fremdeles, men en artikkel om barns opplevelser og reaksjoner på foreldrekonflikter er publisert.

Referanse:

Holt, T., Helland; M.S., Gustavson, K., Cummings, E. M., Ha, A. & Røysamb, E. (2019). Assessing Children's Responses to Interparental Conflict: Validation and Short Scale Development of SIS and CPIC-Properties Scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48(2), 177-196.

Les sammendraget av artikkelen [her](#).

«Når foreldrene mine krangler er jeg redd for at de skal skille seg.»

Jente 10 år

Familielivet i koronasituasjonen

Det har vært en veldig annerledes vår og sommer for de fleste. Koronasituasjonen har endret samfunnet og har hatt stor inngripen i hverdagen. Vi ønsket å finne ut mer om hvordan dette påvirket familiesituasjonen hos dere som deltar i FamilieForSK-studien. Derfor sendte vi ut en ny spørreundersøkelse mens skolene og barnehagene var stengt, og arbeidssituasjonen var radikalt endret for mange foreldre. Vi er glade for at mange av dere deltok. Dette har gitt oss noen veldig viktige og unike data!

Vi i FamilieForSK-gruppen som har egne barn, kjente raskt på stresset med å håndtere hjemmebarnehage, hjemmeskole, jobb og usikkerhet knyttet til arbeidssituasjonen. Og det tok heller ikke mange dagene før eksperter og fagpersoner advarte mot hvilke konsekvenser spesielt stengingen av barnehage og skole kunne få for barn og unge. Dette reiste spørsmålet om hvordan det stod til med barna og foreldrene som deltok i Familieforsk-studien?

På kort tid fikk vi derfor godkjenningene vi trengte for å kunne sende ut en ny spørreundersøkelse i studien. Noen av dere svarte kun på spørsmål som handlet om denne nye koronatilværelsen, mens andre fikk den andre runden av spørreundersøkelsen sammen med noen ekstra spørsmål om koronatilværelsen. Ungdommene fikk

tilsendtundersøkelsen på mobil, og barna som var under 12 år ble intervjuet via video. I løpet av noen hektiske uker før skole og barnehage åpnet igjen, fikk vi svar fra rundt 800 foreldre og rundt 400 barn og ungdom.

Vi har nå så vidt kommet i gang med å analysere dataene, og har noen foreløpige funn som vi gjerne vil dele med dere.

«At kan dere være så snill å få vekk korona så fort dere kan for det er veldig kjedelig å være hjemme hele tiden.»

Jente 8 år

Barna savner skole og venner

Både barna og ungdommen ble spurt om de savnet skolen og vennene sine. Og selv om mange trolig først syntes det var litt deilig at skolene stengte, ble savnet etter skole og venner raskt stort. I alt 86 % av barna sa at det stemte litt eller helt at de savnet skolen, og hele 96 % svarte at de savnet vennene sine.



Aftenposten forsider mars 2020

Foreldre har ikke nødvendigvis flere konflikter

Foreldrene ble blant annet spurt om hvordan hverdagen i familien forandret seg, etter at skole og barnehage stengte.

Over halvparten sier de gjør mer hyggelige ting sammen i familien. Dette kan bety at foreldrene klarte å mobilisere og beskytte barna sine når situasjonen ellers var utfordrende. Ca. 65 % av foreldrene sier de har like mye konflikter som tidligere. Samtidig er andelen som har mindre konflikter enn før større en andelen som sier de har mer konflikter. Hva som karakteriserer de ulike familiene som sier de har mindre eller mer konflikter, blir et viktig neste skritt for oss å undersøke.

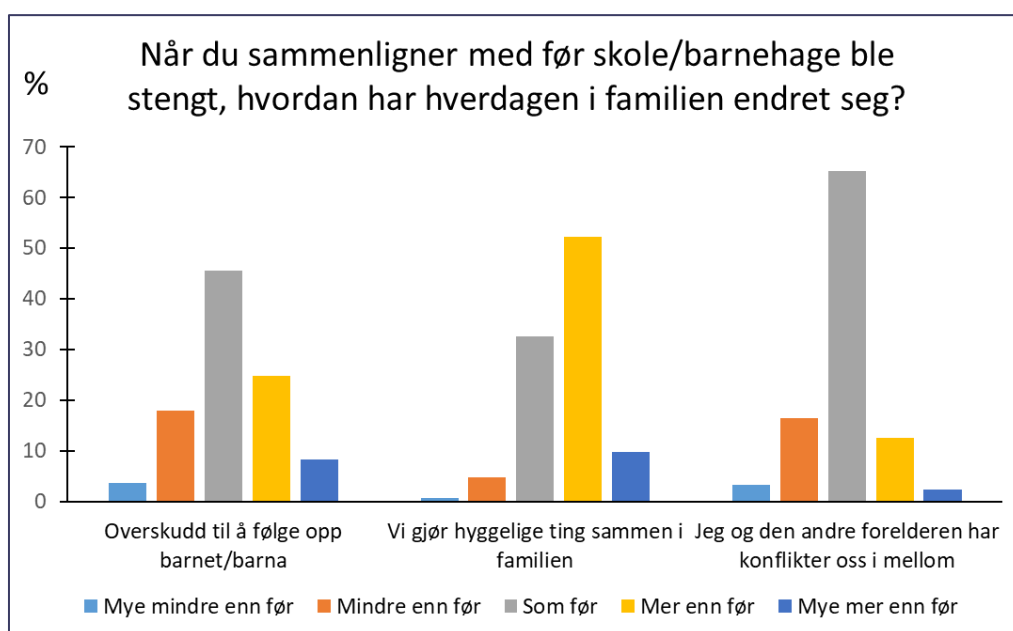
Ved første blick på dataene vi har fått inn, så virker det som om de fleste familiene har håndtert denne situasjonen på en god måte.

– Rett før sommeren fikk vi midler fra Bufdir til å analysere dataene vi samlet inn når barnehager og skoler var stengt, forteller Linda Larsen, som skal lede denne delen av FamilieForSK-prosjektet. Så nå skal vi analysere dataene og skrive tre artikler de



Fra venstre: Tonje Holt, Maren Sand Helland og Linda Larsen

neste 6 månedene. Da vil vi kunne finne ut mer om hvilke barn, foreldre og familier som håndterte den nye hverdagen på en god måte, og hvem som fikk det mye vanskeligere i perioden da barnehager og skoler var stengt. Vi tror også at resultatene fra analysene kan gi oss noen svar på hvordan vi kan bli enda bedre rustet til å ivareta noen av de mest sårbare familiene neste gang en slik hendelse oppstår, forteller Maren.



Nytt i prosjektet

Vår tidligere koordinator i prosjektet blir nå doktorgradsstudent

Maria Morbech er fra nå av doktorgradsstipendiat i prosjektet. Hun har en master i psykologi og har tidligere jobbet som koordinator i FamilieForSK.

– Jeg skal forske på bostedsordninger for barn når foreldre bor hver for seg. Hvilken bosteds- og samværsordning foreldre velger etter brudd har vært i stor endring de siste årene, og vi ser at flere velger delt bosted og færre velger fast bosted hos mor, forteller Maria.

Dette gjelder også for familier som tradisjonelt ikke har valgt delt bosted, som familier hvor foreldrene har lav utdannelse, lav inntekt, yngre barn og hvor det er høyt konfliktnivå. Til tross for disse endringene, vet vi fortsatt for lite om hva som skal til for at barn skal trives med de ulike ordningene.

«... Jeg har skyldfølelse for at jeg velger å ikke bo hos faren min.

Gutt 10 år

I FamilieForSK-studien spør vi barna om hva som er viktig for dem når foreldrene bor fra hverandre, eller er i ferd med å flytte fra hverandre. I tillegg følger vi familiene som deltar over tid. På denne måten kan vi se hvordan endringer i bostedsordninger og andre forhold i familien påvirker barns trivsel på både kortere og lengre sikt.

– I doktorgraden min skal jeg finne mer ut av hva som bør vektlegges for å komme frem til ordninger som ivaretar barnas behov, og

hvilke forutsetninger som bør ligge til grunn for at barn skal ha det bra når foreldre bor hver for seg.

I sluttfasen med å evaluere Familievernets differensieringsverktøy

Psykolog og mekler ved Follo familievernkontor, Solveig Mortveit Dittmann, ble raskt engasjert i FamilieForSK-prosjektet, og ønsket å involvere seg mer. Sammen med Bufdir og forskerne i prosjektet ble hun med på en evaluering av noe som ble brukt daglig ved familievernkontorene, et differensieringsverktøy som skal kartlegge konflikter og utfordringer hos foreldre som møter til mekling.

– Familievernkontorene innførte i 2016 differensiert meklingstjeneste, som betyr at familiene som er til mekling blir sortert etter en kartlegging, forteller Solveig. Sorteringen skal bidra til å kunne gi mer målrettet hjelp. Kartleggingen består av 8 spørsmål som foreldrene besvarer når de bestiller en meklingstime, og spørsmålene handler om konfliktnivå, tillitt til medforelder, og om det er problemer knyttet til rus og/eller vold i foreldreskapet, fortsetter Solveig.

Da FamilieForSK-forskerne skulle evaluere dette differensieringsverktøyet, ble foreldrenes svar som ble gitt da de bestilte mekling sammenliknet med svarene de ga i det anonyme spørreskjemaet i FamilieForSK-studien kort tid etterpå. Det har nemlig vist seg å være lettere å fortelle om vanskelige ting ved å svare på et elektronisk spørreskjema, sammenliknet med intervju over telefon.

– Så langt ser det til at det en stor grad av underrapportering av problemer når foreldrene blir spurt over telefon, sammenliknet med hva de svarer i en anonym spørreundersøkelse, sier Solveig. Og vi tror det er mange faktorer som kan være årsak til dette.

Mange foreldre er i en sårbar situasjon når de bestiller mekling, og de er avhengig av hverandres velvilje for å bli enige om fordelingen av tiden med barna. Tiden forut for bruddet har ofte vært vanskelig og ekstra turbulent. Hvis de tror at ekspartner eller den andre forelderen får vite deres svar, kan det være at de holder litt igjen når de svarer på hvorvidt de har konflikter og utfordringer, for å unngå ytterligere konflikter.

– Og det at en mor eller far får en slik telefon midt i en hektisk jobbhverdag, og de er helt uforberedt på disse spørsmålene, kan også bidra til at mange unngår å svare helt ærlig, mener Solveig.

Vi håper at denne evalueringen kan bidra til at verktøyet blir forbedret, slik at foreldre blir trygge på at de skal få den støtten de trenger.

Barns stemme ved samlivsbrudd

Dina Helene Sunde leverte sin hovedoppgave «Barns stemme ved samlivsbrudd» nå i mai. Maren Sand Helland i FamilieForSK var veileder.

Samlivsbrudd mellom foreldre innebærer at det tas avgjørelser med store konsekvenser for barn, og samlivsbrudd omtales derfor av FNs barnekomité som én av de viktigste omstendighetene hvor barn skal bli hørt. Når familier er i en krevende livssituasjon, som samlivsbrudd ofte er, kan det imidlertid være vanskelig for foreldrene å skille mellom egne ønsker og behov og barnets. Barn har gjerne andre prioriteringer og behov enn voksne. Det viser seg at barnas opplevelser av familieforandringen kan være i utakt med foreldrenes oppfatninger, og derfor bør de få anledning til å uttale seg om spørsmålene som angår dem.

– Fra spørreundersøkelsen i FamilieForSK-studien fant vi at barna opplever det som spesielt viktig at de kan fortsette å treffe vennene sine, gå på de samme aktivitetene, og fortsette på den samme skolen selv om foreldrene flytter fra hverandre, forteller Dina.

Dette er i tråd med hva tidligere forskning sier; at det er bra for barn dersom viktige områder ved barnets miljø holdes stabilt og vedvarer når hverdagslivet i hjemmet endres.



Illustrasjon fra Pixabay

Samtidig viste resultatene at det ikke har så stor betydning for barna at foreldrene har ulike rutiner når de bor hver for seg. Det kan tyde på at barn flest forstår at foreldrene er ulike, og at barna ikke har så store vansker med å forholde seg til litt ulik praksis i hvert hjem. Like fullt tydet resultatene på at like rammer og regler ble et viktigere tema for barna dersom foreldrene hadde store konflikter. Det kan henge sammen med at dersom barnet står i en lojalitetskonflikt mellom foreldrene, kan det oppleves mer utfordrende at reglene og rutinene varierer mye mellom hjemmene.

– Jeg tenker at når vi nå finner ut hva som betyr mye for barna og hva som kanskje ikke er så viktig, kan dette være med på å legge føringer for hvordan foreldre og Familieverntjenesten snakker enda bedre med barna, avslutter Dina.

Hva skal vi jobbe med fremover?

Forskerne Tonje Holt og Maren Sand Helland er begge ansvarlige for FamilieForSK-prosjektet, og sammen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Norges Forskningsråd som begge finansierer prosjektet, har de laget konkrete problemstillinger og hypoteser som de ønsker å finne ut mer om.

FamilieForSK-prosjektet skal utvide prosjektgruppen og ansette en ny stipendiatkandidat i høst. Den som blir ansatt skal jobbe med barns aktørskap, altså hvordan det kan legges bedre til rette for barns deltakelse og medvirkning i beslutninger som angår dem, både i og utenfor familien. Det overordnede målet er å bedre barns forutsetninger for å bli hørt, særlig i forbindelse med foreldres samlivsbrudd.

I september skal Tonje, Maren og Linda delta på en internasjonal digital konferanse; «European Divorce Conference».

– Denne konferansen har vi tidligere deltatt på flere ganger, og her samles mange av de som forsker på skilsmisse og samlivsbrudd i Europa, forteller Maren. Det blir ikke helt det samme som å delta personlig, men denne konferansen vil gi oss spennende innblikk i hva andre forskere i Europa jobber med for tiden og nyttige tilbakemeldinger på egen forskning. Vi skal blant annet presentere noen resultater basert på svarene vi samlet inn fra deltakerne i «korona-runden» - om hvordan tiltakene med stengte skoler og barnehager påvirket barn som bor i to hjem, avslutter Maren.

Det jobbes generelt videre med å analysere data fra spørreundersøkelsene, og flere artikler er planlagt. Blant annet skal en artikkel utforske hvordan søsken håndterer foreldrekonflikt: Opplever søsken foreldrekonflikter på ulike måter, og hva gjør at reaksjonene eventuelt er forskjellige?

**Klikk her for å gi oss
tilbakemelding**



Les mer om FamilieForSK-studien på
www.fhi.no/studier/familieforsk

Kontakt oss på e-post: familieforsk@fhi.no